

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНІКАЎ БССР

№ 28 (1095)

Субота, 7 ліпеня 1956 года

Цана 40 кап.

Пастанова Цэнтральнага Камітэта КПСС

АБ ПЕРААДОЛЕННІ КУЛЬТУ АСОБЫ І ЯГО ВЫНІКАУ

I.

Цэнтральны Камітэт КПСС з задавальненнем адзначае, што рашэнні гістарычнага XX з'езду Комуністычнай партыі Савецкага Саюза сутрацілі поўнае адбярэнне і гарачую падтрымку ўсёй нашай партыі, усяго савецкага народа, брацкіх комуністычных і рабочых партый, працоўных вялікай садружнасці сацыялістычных краін, мільянаў людзей у капіталістычных і каланіяльных краінах. Гэта і зразумела, таму што XX з'езд партыі, які знамянуе сабой новы этап у творчым развіцці марксізма-ленінізма, даў глыбокі аналіз сучаснага міжнароднага і ўнутранага становішча, узброіў Комуністычную партыю, увесь савецкі народ велічым планам далейшай барацьбы за пабудову камунізма, адкрыў новыя перспектывы для аб'яднаных дзеянняў усіх партый рабочага класа за прадухіненне перамоў новай вайны, за інтарэсы працоўных.

Ажыццяўляючы рашэнні XX з'езду КПСС, савецкі народ пад кіраўніцтвам Комуністычнай партыі дабіваецца новых выдатных поспехаў ва ўсіх галінах палітычнага, гаспадарчага і культурнага жыцця краіны. Савецкія людзі яшчэ цяжэй згуртаваліся вакол Комуністычнай партыі і працягваюць высокую творчую актыўнасць у барацьбе за выкананне задач, пастаўленых XX з'ездам.

Праішоўшы пачаў з'езда першы раз паказаў разам з тым вялікую жыццёвую сілу яго рашэнняў для міжнароднага комуністычнага і рабочага руху, для барацьбы ўсіх прагрэсіўных сіл за ўмацаванне міру ва ўсім свеце. Выстаўленыя з'ездам важныя прынцыповыя тэарэтычныя палажэнні аб мірным суіснаванні дзяржаў з розным сацыяльным ладам, аб магчымасці прадухінення вайны ў сучасную эпоху, аб рознастайнасці форм пераходу краін да сацыялізму аказваюць добраахвотны ўплыў на міжнародную абстаноўку, садзейнічаюць разрады напружанасці, умацаванню адзінаства дзеянняў усіх сіл, якія змагаюцца за мір і дэмакратыю, далейшаму ўмацаванню пазіцыі сусветнай сістэмы сацыялізма.

Калі сярод савецкіх людзей, сярод працоўных краін народнай дэмакратыі і ўсяго свету гістарычным рашэнні XX з'езду КПСС выкаікалі вялікае натхненне, новы прылыў творчай ініцыятывы і рэвалюцыйнай энергіі, то ў лагерах ворагаў рабочага класа яны парадзілі трывожу і аслабленне. Рэакцыйныя колы ЗША і некаторых іншых капіталістычных дзяржаў яшчэ ўстрыжаныя вялікай праграмай барацьбы за ўмацаванне міру, намечанай XX з'ездам КПСС. Іх трывожна ўзрастае па меры таго, як гэтая праграма актыўна і паслядоўна ажыццяўляецца.

Чаму ворагі камунізма і сацыялізма сканцэнтравалі агонь на недахопах, аб якіх было сказана Цэнтральным Камітэтам нашай партыі на XX з'ездзе КПСС? Яны гэта робяць для таго, каб адцягнуць увагу рабочага класа і яго партыі ад галоўных пытанняў, якія былі выстаўлены на XX з'ездзе партыі і якія расчышчаюць шлях для новых поспехаў справы міру, сацыялізма, адзінаства рабочага класа.

Рашэнні XX з'езду партыі, унутраная і знешняя палітыка Савецкага ўрада выкаікалі абантэжанаць у імперыялістычных колах ЗША і іншых дзяржаў.

Смелая і паслядоўная знешняя палітыка СССР па забеспячэнню міру і супрацоўніцтва паміж дзяржавамі, незалежна ад іх грамадскага ладу, знаходзіць падтрымку ў найшыроўшых народных масах усіх краін свету, расшырае фронт міралюбівых дзяржаў і выкаікае глыбокі крызіс палітыкі «халоднай вайны», палітыкі складання вядзення блоку і гоніў узрабненняў. Не выпадкова, што найбольшым шум вакол барацьбы з культурам асобы ў СССР узнялі імперыялістычныя колы ў ЗША. Ім была выгнана наяўнасць асобных з'яў, звязаных з культурам асобы, для таго, каб, карыстаючыся гэтымі фактамі, змагацца супроць сацыялізма. Пяпер, калі наша партыя смела пераадоляе вынікі культуры асобы, імперыялісты бачыць у гэтым фактар, які паскарэе рух нашай краіны ўперад, да камунізма і аслабляе пазіцыі капіталізма.

Інчужыя аслабляючы вялікую прыцягальную сілу рашэнняў XX з'езду КПСС, іх ушляху на найшыроўшыя народныя масы, ідэалогі капіталізма звяртаюцца да ўсякага роду выкрутаў і гіркыкаў, каб адцягнуць увагу працоўных ад пераважных і натхняючых ідэй, выстаўляемых перад чалавецтвам сацыялістычным светам.

У апошні час у буржуазным друку разгорнута шырокая палітычная антываццёвая кампанія, паводом для якой рэакцыйныя колы прабуюць выкарыстаць некаторыя факты, звязаныя з асуджэннем Комуністычнай партыі Савецкага Саюза культурна асобы І. В. Сталіна. Арганізатар гэтай кампаніі прыкладаюць усе намаганні да таго, каб «ззамуціць валу», утаіць той факт, што гутарка ідзе аб прайзнесенні этапу ў жыцці Савецкай краіны; яны хочунь замаўчаць і скаіць і тое, што Комуністычная партыя Савецкага Саюза і Савецкі ўрад за галм, якія мінулі пасля смерці Сталіна, з вымакчай настойлівасцю і рашучасцю ліквідуюць вынікі культуры асобы, паспахова ажыццяўляюць новыя задачы ў інтарэсах умацавання міру, пабудовы камунізма, у інтарэсах шырокіх народных мас.

Разгортваючы палітычную кампанію, ідэалогі буржуазіі зноў і безвынікова прабуюць кінуць пень на вялікіх ідэй марксізма-ленінізма, падарваць лавэр'е працоўных да першай у свеце краіны сацыялізма—СССР, унесці замаячэнне ў разлі міжнароднага комуністычнага і рабочага руху.

Вопыт гісторыі вучыць, што ворагі міжнароднага пралетарскага адзінаства ў мінулым не раз прабавалі выкарыстаць выгнанна, на іх думку—моманты для паларыў інтэрнацыянальнага адзінаства комуністычных і рабочых партый, для раскату міжнароднага рабочага руху, для аслаблення сіл сацыялістычнага лагера. Але ўсёкі раз комуністычныя і рабочыя партыі распазнавалі маневры ворагаў сацыялізма, яшчэ цяжэй згуртавалі

свае рады, дэманструючы сваё непарушнае палітычнае адзінаства, сваю непашухнуў вернасць ідэй марксізма-ленінізма.

Брацкія комуністычныя і рабочыя партыі свечасова распазналі і гэты маневр ворагаў сацыялізма і іаюць яму дастойны адпор. Разам з тым было-б няправільна закрываць вочы на тую акалічнасць, што некаторыя нашы прывідаі за рубяжом не разабраліся да канца ў пытанні аб культуры асобы і яго выніках і дапускаюць часам няправільнае тлумачэнне некаторых палажэнняў, звязаных з культурам асобы.

У крытыцы культуры асобы партыя зыходзіць з прынцыпаў марксізма-ленінізма. Ужо больш трох год наша партыя вядзе паслядоўную барацьбу супроць культуры асобы І. В. Сталіна, настойліва пераадоляе яго шкодныя вынікі. Натуральна, што гэтае пытанне заняла важнае месца ў рабоце XX з'езду КПСС і ў яго рашэннях. З'езд адзначыў, што Цэнтральны Камітэт зусім правільна і свечасова выступіў супроць культуры асобы, распусоўджанне якая прымяняла рёму партыі і народных мас, прыніжала ролю калектыўнага кіраўніцтва ў партыі і народка прыводзіла да сур'ёзных упущэнняў у рабоце, да грубых парушэнняў сацыялістычнай законнасці. З'езд даручыў Цэнтральнаму Камітэту паслядоўна ажыццяўляць мерыпрыемствы, якія забеспячвалі-б поўнае пераадоленне чужога марксізму-ленінізму культуры асобы, ліквідацыю яго вынікаў ва ўсіх галінах партыйнай, дзяржаўнай і ідэалагічнай работы, строгае правядзенне норм партыйнага жыцця і прынцыпаў калектыўнасці партыйнага кіраўніцтва, выпрацаваных вялікім Леніным.

У барацьбе супроць культуры асобы партыя кіруецца вяломымі палажэннямі марксізма-ленінізма аб ролі народных мас, партыі і асобных людзей у гісторыі, аб неадлучнасці культуры асобы палітычнага кіраўніка, які-б вялікія ні былі яго заслугі. Запавядаінік навуковага камунізма К. Маркс, падкрэсліваючы сваю непрыязнасць «да ўсякага культу асобы», заўважыў, што ўстаўленне яго і Ф. Энгельса ў таварыства камуністаў «адбылося пад той умовай, што са стэгута будзе выкінута ўсё, што садзейнічае забавонаму пракаленню перад аўтарытэтам» (К. Маркс і Ф. Энгельс, Творы, том 26, выданне 1-е, стар. 487—488).

Стварюючы нашу Комуністычную партыю, В. І. Ленін непрымірна змагаўся супроць антываццёвай канцэпцыі «героя» і «натоўпу», рашуча асуджаў проціпастаўленне героя-азаіночкі народным масам «Роум і зэстакіў мільянаў гвардыі.—гаварыў В. І. Ленін.— стварае нешта нязмерна больш высокае, чым сама вялікая і гонілаінае прадбачанне» (Творы, том 26, стар. 431).

Выстаўляючы пытанне аб барацьбе з культурам асобы І. В. Сталіна, ЦК КПСС зыходзіць з таго, што культура асобы супярэчыць прыродзе сацыялістычнага ладу і ператвараецца ў тормаз на шляху развіцця савецкай дэмакратыі і прасоўвання савецкага грамадства да камунізма.

XX з'езд партыі па ініцыятыве Цэнтральнага Камітэта палічыў неабходным смела і адкрыта сказаць аб п'якіх выніках культуры асобы, аб сур'ёзных памылках, якія былі дапушчаны ў апошні перыяд жыцця Сталіна, і заклікаць усе партыю агульнымі намаганнямі накончыць з усім тым, што выкаікаў культу асобы. Пры гэтым ЦК добра ўзяў за базе тое, што адкрытае прызнанне дапушчаных памылак будзе звязана з пэўнымі мінусамі і выдаткамі, якія могуць выкарыстаць ворагі. Смелая і бязлітасная самакрытыка ў пытанні аб культуры асобы з'явілася новым яскравым свечаннем сілы і магутнасці нашай партыі і савецкага сацыялістычнага ладу. Можна з упэўненасцю сказаць, што ні адна з праўдзых партый капіталістычных краін ніколі не рызнулася-б пайсці на такі крок. Наадварот, яны пастараліся-б замаўчаць, утаіць аб нарада такіх непрыемных фактаў. Але Комуністычная партыя Савецкага Саюза, выхаваная на рэвалюцыйных прынцыпах марксізма-ленінізма, сказала ўсе праўду, якая-б яна ні была горка. Партыя пайшла на гэты крок выключна па сваёй ініцыятыве, кіруючыся прынцыповымі меркаваннямі. Яна зыходзіла з таго, што калі выступленне супроць культуры Сталіна і выкаікае некаторыя часовыя п'якісці, то ў перспектыве, з пункту гледжання каронных інтарэсаў і канчатковых мэт рабочага класа, гэта ідзе вялізарны станоўчы вынік. Тым самым ствараюцца трывалыя гарантыі таго, каб ніколі ў калейшым у нашай партыі і ў краіне не магі ўзнікнуць з'явы, пакітаць культу асобы, каб у далейшым кіраўніцтва партый і краіны ажыццяўлялася калектыўна, на аснове правядзення марксіска-ленінскай палітыкі, ва ўмовах разгорнутай унутрыпартыйнай дэмакратыі, пры актыўным творчым удзеле мільянаў працоўных, пры ўсмерным развіцці савецкай дэмакратыі.

Рашуча выступіўшы супроць культуры асобы і яго вынікаў, адкрыта палергуючы крытыцы памылкі, выкаіканы ім, партыя яшчэ раз прадэманстравала сваю вернасць неўмірчым прынцыпам марксізма-ленінізма, сваю адданасць інтарэсам народа, свае клопаты аб тым, каб былі створаны найлепшыя ўмовы для развіцця партыйнай і савецкай дэмакратыі ў інтарэсах паспахова будаўніцтва камунізма ў нашай краіне.

ЦК КПСС ставіць, што абмеркаванне ў партыйных арганізацыях і на агульных сходах працоўных пытання аб культуры асобы і яго выніках прайшло пры вялікай актыўнасці членаў партыі і беспартыйных і што лініі ЦК КПСС знайшла ў партыі і народзе поўнае адбярэнне і падтрымку.

Абаронаваная партыйя факты парушэнняў сацыялістычнай законнасці і іншых памылак, звязаных з культурам асобы І. В. Сталіна, натуральна, выкаікаюць пачуцці горчым і глыбокага

ажыццяўляючы рашэнні XX з'езду КПСС, савецкі народ пад кіраўніцтвам Комуністычнай партыі дабіваецца новых выдатных поспехаў ва ўсіх галінах палітычнага, гаспадарчага і культурнага жыцця краіны. Савецкія людзі яшчэ цяжэй згуртаваліся вакол Комуністычнай партыі і працягваюць высокую творчую актыўнасць у барацьбе за выкананне задач, пастаўленых XX з'ездам.

жало. Але савецкія людзі разумеюць, што асуджанне культуры асобы было неабходна ў інтарэсах будаўніцтва камунізма, актыўнымі ўдзельнікамі якая яны з'яўляюцца. Савецкі народ бачыць, што партыя за апошні галм настойліва ажыццяўляе практычныя меры, накіраваныя на ліквідацыю вынікаў культуры

асобы ва ўсіх галінах партыйнага, дзяржаўнага, гаспадарчага і культурнага будаўніцтва. У выніку гэтай работы партыя, унутраныя сілы якой цяпер нішто не скоўвае, яшчэ больш аблізілася з народам і знаходзіцца цяпер у стане небывалай творчай актыўнасці.

II.

Як-жа магло здарыцца, што ва ўмовах савецкага сацыялістычнага ладу ўзнік і набыў распаўсюджанне культ асобы Сталіна з усімі яго адмоўнымі вынікамі?

Пры разгляде гэтага пытання трэба мець на ўвазе як аб'ектыўныя, канкрэтныя гістарычныя ўмовы, у якіх праходзіла будаўніцтва сацыялізма ў СССР, так і некаторыя суб'ектыўныя фактары, звязаныя з асабістымі якасцямі Сталіна.

Кастрычніцкая сацыялістычная рэвалюцыя ўвайшла ў гісторыю як класічны прыклад рэвалюцыйнага ператварэння капіталістычнага грамадства, здзейсненага пад кіраўніцтвам рабочага класа. На прыкладзе гераічнай барацьбы большавіцкай партыі, першай у свеце сацыялістычнай дзяржавы — СССР кампартыі іншых краін, усе прагрэсіўныя і дэмакратычныя сілы вучацца вопыту вырашэння каронных сацыяльных пытанняў, якія выстаўляюцца сучасным грамадскім развіццём. На працягу амаль 40 год будаўніцтва сацыялістычнага грамадства працоўнымі нашай краіны наакоплен вялізарны вопыт, які вучаецца і творча, прыстаюцца да сваіх канкрэтных умоў, асвоіваецца працоўнымі іншых сацыялістычных краін.

Гэта быў першы ў гісторыі вопыт пабудовы сацыялістычнага грамадства, якое фарміравалася ў працэсе шуканняў, праверкі на практыцы многіх ісцін, вядомых да гэтага сацыялістам толькі ў агульных рысах, у творы. На працягу больш чварці стагоддзя Савецкая краіна была адной краінай, якая прадладала чалавечтву шлях да сацыялізма. Яна была палубна па асажынаю краіна, якая зыходзілася ў капіталістычным акружэнні. Ворагі Савецкай краіны на Захадзе і на Усходзе пасля інтэрвенцыі 14 дзяржаў у 1918—1920 гадах, якая правалілася, працягвалі рыхтаваць новыя «крыжовыя паходы» супроць СССР. Ворагі ў вялікай колькасці заслазі ў СССР шпіёнаў і дыверсантаў, стараючыся ўсімі мерамі пазарваць першую ў свеце сацыялістычную дзяржаву. Пагроза новай імперыялістычнай аграсіі супроць СССР асабліва ўзмацнілася пасля прыходу да ўлады фашызма ў Германіі ў 1933 годзе, які абвясціў сваёй мэтай знішчэнне камунізма, знішчэнне Савецкага Саюза — першай у свеце дзяржавы працоўных. Усім памятка ўтворэнне так званата «антыкамунітарнаўскага пакта», «воці Берліна — Рым — Токію», актыўна падтрыманых сіламі ўсёй міжнароднай рэакцыі. У абстаноўцы напівваўшай пагрозы новай вайны, адмовы заходніх дзяржаў ад мер па ўтаймаванню фашызма і арганізацыі калектыўнай абароны, якія неаднаразова іранаваліся Савецкім Саюзам, Савецкая краіна вымушана была напружваць усе сілы для ўмацавання абароны, для барацьбы з палкопамі варажата капіталістычнага акружэння. Партыя павінна была выхоўваць увесь народ у духу пастаянай пільнасці і мабілізацыйнай гатоўнасці перад наяўнасю знешнім ворагам.

Падкопы міжнароднай рэакцыі былі тым больш небяспечныя, што ўнутры краіны доўгі час ішла жорсткае класавая барацьба, вырашалася пытанне «хто каго?». Пасля смерці Леніна ў партыі актывізаваліся варажыя сілы — траікісты, правыя апартуністы, буржуазныя нацыяналісты, якія сталі на пазіцыях адмовы ад ленынскай тэорыі аб магчымасці перамогі сацыялізма ў адной краіне, што на справе яла-б да расабтравы капіталізма ў СССР. Партыя разгарнула бязлітасную барацьбу супроць гэтых ворагаў ленынізма.

Выконваючы ленынскія запаведы, Комуністычная партыя ўзала курс на сацыялістычную індустрыялізацыю краіны, калектывізацыю сельскай гаспадаркі і ажыццяўленне культурнай рэвалюцыі. На шляху вырашэння гэтых найважкіх задач па будаўніцтву сацыялістычнага грамадства ў адной, асобна ўздатой краіне савецкаму народу і Комуністычнай партыі прынілося пераадолець неймаверныя п'якісці і перашколы. Наша краіна павінна была ў найкарацейшых гістарычных тэрмін, без якой-бы там ні было эканамічнай дапамогі зноўку, ліквідаваць сваю срадчечную адсталасць, перабудаваць усе народную гаспадарку на новых, сацыялістычных асновах.

Гэтае складанае міжнароднае і ўнутранае абстаноўка патрабавала жадзенай дысцыпліны, няспынага павышэння пільнасці, найстражэйшай цэнтралізацыі кіраўніцтва, што не магло не адбіцца адмоўна на развіцці некаторых дэмакратычных форм. У ходзе жорсткай барацьбы з усім светам імперыялізма нашай краіне прыходзілася ісці па некаторыя абмежаванні дэмакратыі, апраўданыя логікай барацьбы нашата народа да сацыялізма ва ўмовах капіталістычнага акружэння. Але гэтыя абмежаванні ўжо тады разглядаліся партыйя і народам як часовыя, якія падлягаюць ліквідацыі па меры ўмацавання Савецкай дзяржавы і развіцця сіл дэмакратыі і сацыялізма ва ўсім свеце. Народ свядома ішоў на гэтыя часовыя ахвяры, бачачы з кожным днём усё новыя і новыя поспехі савецкага грамадскага ладу.

Усе гэтыя п'якісці на шляху будаўніцтва сацыялізма былі пераадолены савецкім народам пад кіраўніцтвам Комуністычнай партыі, не Цэнтральнага Камітэта, які паслядоўна праводзіў ленынскую генеральную лінію.

Перамога сацыялізма ў нашай краіне, якая знаходзілася ва ўмовах варажата акружэння і, пастаянай пагрозы нападу са-іне, была сусветна-гістарычным подзвігам, які здзейсніў савецкі народ. На працягу першых п'яцігодкаў эканамічна ад-

сталая краіна ў выніку напружаных, гераічных намаганняў народа і партыі зрабіла гіганцкі скачок у сфам эканамічным і культурным развіцці. На аснове поспехаў сацыялістычнага будаўніцтва быў узят жыццёвы ўзровень працоўных, пазаву-сёды ліквідавана беспрацоўе. У краіне адбылася найглыбейшая культурная рэвалюцыя. За кароткі тэрмін савецкі народ выхаваў шматлікія кадры тэхнічнай інтэлігенцыі, якая стала на ўзровень сусветнага тэхнічнага прагрэсу і вылучыла савецкую навуку і тэхніку на адно з перадавых месц у свеце. Натхніцелем і арганізатарам гэтых перамоў была вялікая партыя камуністаў. Працоўныя ўсяго свету на прыкладзе СССР нааглядна пераказаліся за ажыццяўленне ленынскіх запаведзяў. У гэтай барацьбе Сталін набыў вялікі аўтарытэт і папулярнасць. Аднак з яго імем пачалі напярэва з'яваць усе нашы вялікія перамогі. Паспехі, дасягнутыя Комуністычнай партыйя і Савецкай краінай, ухваляюцца на адрасу Сталіна ўскружылі яго галаву. У гэтай абстаноўцы пачаў паступова склавацца культ асобы Сталіна.

Развіццю культуры асобы садзейнічалі ў вялізарнай ступені некаторыя індывідуальныя якасці І. В. Сталіна, па адмоўным характар якіх увазваў ішо В. І. Ленін. У канцы 1922 года Ленін звярнуўся з пісьмом да чарговага з'езду партыі, у якім гаварылася:

«Тав. Сталін, зрабіўшыся генсекам, сканцэнтравалі ў сваіх руках неабмежаваную ўладу, і я не ўпэўнен, ці здолее ён заўсёды дастаткова асцярожна карыстацца гэтай уладай». У далатку да гэтага пісьма, напісаным у пачатку студзеня 1923 года, В. І. Ленін зноў вяртаецца да пытання аб некаторых нецярпимых для кіраўніка асобістых якасцях Сталіна. «Сталін надта грубы,—пісаў Ленін,— і гэты недахоп, зусім цярпимы ў асяроддзі і ў зноўнае паміж намі, камуністамі, становіцца нецярпимым на пасадзе генсека. Таму я прапаную таварышам абдуаць спосаб перамяшчэння Сталіна з гэтага месца і назначыць на гэтае месца другога чалавека, які ва ўсіх іншых адносінах адрозніваецца ад тав. Сталіна толькі адной перавагай, іменна, больш цярпимы, больш лагальны, больш ветлівы і больш уважлівы да таварышаў, менш прыпынасці і г. д.»

На XIII з'ездзе партыі, які праходзіў неўзабаве пасля смерці В. І. Леніна, яго пісьмы былі даведзены да ведама дэлегатаў. У выніку абмеркавання гэтых дакументаў было прызнана мэтазгодным пакінуць Сталіна на пасадзе генсека з тым, аднак, каб ён улічыў крытыку з боку В. І. Леніна і зрабіў з не ўсе неабходныя вывады.

Застаўшыся на пасадзе генеральнага сакратара ЦК, Сталін першы перыяд пасля смерці В. І. Леніна лічыўся з яго крытычнымі заўвагамі. Аднак у далейшым Сталін, намерна пераацэніўшы свае заслугі, павярнуў ва ўласную блажэрнасць. Некаторыя абмежаванні ўнутрыпартыйнай і савецкай дэмакратыі, немінучыя ва ўмовах жорсткай барацьбы з класавым ворагам і яго агентурай, а пазней ва ўмовах вайны супроць нямецка-фашысцкіх захопнікаў, Сталін пачаў узводзіць у парму ўнутрыпартыйнага і дзяржаўнага жыцця, груба парушаючы ленынскія прынцыпы кіраўніцтва. Пленумы ЦК і з'езды партыі праводзіліся нерегулярна, а потым зусім не склаікаліся на працягу многіх год. Сталін фактычна аказаўся па-за крытыкай.

Вялікую шкоду справе сацыялістычнага будаўніцтва, развіццю дэмакратыі ўнутры партыі і дзяржавы нанесла памылковая формула Сталіна аб тым, што быўшам-бы па меры руху Савецкага Саюза да сацыялізма класавая барацьба будзе ўсё больш і больш абстрактна. Гэтая формула, правільная толькі для пэўных этапаў пераходнага перыяду, калі вырашалася пытанне «хто каго?», калі ішла ўпорная класавая барацьба за пабудову асноў сацыялізма, была выстаўлена на першы план у 1937 годзе, у момант, калі сацыялізм перамог ужо ў нашай краіне, калі асплутаатарскія класы і іх эканамічная база былі ліквідаваны. На практыцы гэтая памылковая тэарэтычная формула паслужыла абрунтаваннем грубейшых парушэнняў сацыялістычнай законнасці і масовых рэпрэсій.

Імёна ў тым умовах стварылася, у прыватнасці, асобае становішча для органаў дзяржаўнай бяспекі, якім аказвалася вялізарнае лавэр'е, таму што яны мелі перад народам і краінай беспспрэчныя заслугі ў справе абароны заваў рэвалюцыі. На працягу доўгага часу органы дзяржаўнай бяспекі апраўдвалі гэтак лавэр'е, і іх асобае становішча не выкаікала якой-небудзь небяспекі. Справа змянілася пасля таго, калі кантроль над імі з боку

(Заканчэнне на 2-й стар.)

Пастанова Центрального Комітету КПСС

АБ ПЕРАДОЛЕННІ КУЛЬТУ АСОБЫ І ЯГО ВЫНІКАУ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

партыі і ўлада быў паступова падменен асабістым кантролем Сталіна, а звычайнае ажыццяўленне норм прававодства парадка падмянялася яго аднаасобнымі рашэннямі. Становіцца яшчэ больш уладзіліся, калі на чале органаў дзяржаўнай бяспекі аказалася злачынная банда агента міжнароднага імперыялізма Берыя. Былі дапушчаны сур'ёзныя парушэнні савецкай законнасці і масавыя рэпрэсіі. У выніку падкопаў ворагаў чынілі падпіраць многія сумленныя камуністы і беспартыйныя савецкія людзі, на якіх быў узведзены паклёп.

XX з'езд партыі і ўся палітыка Цэнтральнага Камітэта пасля смерці Сталіна яскрава сведчаць аб тым, што ўнутры Цэнтральнага Камітэта партыі было склаўшася левінае ядро кіраўнікоў, якія правільна разумелі неспушныя патрэбнасці ў галіне як унутранай, так і знешняй палітыкі. Нельга забываць, што не было прэцэдэнтаў тым адмоўным з'явам, якія былі звязаны з культам асобы і тармазілі рух сацыялізма ўперад. Больш таго, былі паўны перамагі, напрыклад, у гады вайны, калі аднаасобныя дзеянні Сталіна разра абмяжоўваліся, калі істотна аслабляліся адмоўныя вынікі беззаконнасці, самавольства і г. д.

Вядома, што іменна ў перыяд вайны члены ЦК, а таксама выдатныя савецкія веначалнікі ўзялі ў свае рукі пэўныя ўчасткі дзейнасці ў тылу і на фронце, самастойна прымаўшы рашэнні і сваёй арганізатарскай, палітычнай, гаспадарчай і ваеннай работай, разам з месцовымі партыйнымі і савецкімі арганізацыямі забяспечвалі перамогу савецкага народа ў вайне. Пасля перамогі адмоўныя вынікі культуры асобы зноў пачалі выяўляцца з вялікай сілай.

Левінае ядро Цэнтральнага Камітэта адразу-ж пасля смерці Сталіна стала на шлях рашучай барацьбы з культам асобы і яго шкодным вынікам.

Можна ўзнікнуць пытанне: чаму-ж гэтыя людзі не выступілі адкрыта супраць Сталіна і не адхілілі яго ад кіраўніцтва? У складаных умовах гэтага нельга было зрабіць. Безумоўна, факты гавораць аб тым, што Сталін вінаваты ў многіх беззаконнасцях, якія рабіліся асабліва ў апошні перыяд яго жыцця. Аднак

нельга разам з тым забываць, што савецкія людзі ведалі Сталіна як чалавека, які выступае заўсёды ў абарону СССР ад пагрозаў ворагаў, змагаецца за справу сацыялізма. Ён ужываў часам у гэтай барацьбе недастойныя метады, парушаў левінаскія прынцыпы і нормы партыйнага жыцця. У гэтым заключалася трагедыя Сталіна. Але ўсё гэта разам з тым ускладняла і барацьбу супраць беззаконнасцей, якія тады рабіліся, бо песпехі будаўніцтва сацыялізма, умацавання СССР у абстаноўцы культуры асобы прынісваліся Сталіну.

Усякае выступленне супраць яго ў гэтых умовах было-б не зразумела народам, і справа тут зусім не ў недаквале асабістай мужнасці. Зразумела, што дожны, хто-б выступіў у гэтай абстаноўцы супраць Сталіна, не атрымаў-бы падтрымкі ў народзе. Больш таго, такое выступленне было-б расцэнена ў тых умовах як выступленне супраць справы будаўніцтва сацыялізма, як вельмі небяспечны ў абстаноўцы капіталістычнага акружэння падрыў азіяства партыі і ўсёй дзяржавы. Да таго-ж песпехі, якія атрымлівалі прапоўны Савецкага Саюза пад кіраўніцтвам сваёй Камуністычнай партыі, усялякі законны гордаць у сэрца кожнага савецкага чалавека і стваралі такую атмасферу, калі асабісты памылкі і недахопы з'яўляліся на фоне велізарных песпеху менш значнымі, а адмоўныя вынікі гэтых памылак хутка пакрываліся каласальна нарастаючымі жыццёвымі сіламі партыі і савецкага грамадства.

Трэба таксама мець на ўвазе і тую акалічнасць, што многія факты і няправільныя дзеянні Сталіна, асабліва ў галіне парушэння савецкай законнасці, сталі вядомыя толькі ў апошні час, пасля смерці Сталіна, галоўным чынам у сувязі з выкрывачнай банда Берыя і ўстанаўленнем кантролю партыі над органамі дзяржаўнай бяспекі.

Такія галоўныя ўмовы і прычыны, якія прывялі да ўзнікнення і распаўсюджвання культуры асобы І. В. Сталіна. Зразумела, усё сказанае таўмачаць, але зусім не апраўдае культ асобы І. В. Сталіна і яго вынікі, так розка і справядліва асуджэння нашай партыі.

III.

Бясспрэчна, культ асобы найбэ сур'ёзную шкоду справе Камуністычнай партыі, савецкаму грамадству. Але было-б грубай памылкай з факту наўнясці ў мінулым культа асобы рабіць вывады аб нейкіх аменах у грамадскім ладу ў СССР або шукаць крыніцу гэтага культа ў прыродзе савецкага грамадскага ладу. І тое і другое з'яўляецца абсалютна няправільным, таму што гэта не адпавядае сапраўднасці, супярэчыць фактам. Не глядзячы на ўсё гэта, якое найбэ культ асобы Сталіна партыі і народу, ён не мог змяніць і не змяніў прыроды нашага грамадскага ладу. Ніякі культ асобы не мог змяніць прыроду сацыялістычнай дзяржавы, малючай у сваёй аснове грамадскую ўласнасць на сродкі вытворчасці, саюз рабочага класа з сялянствам і дружбу народаў, хоць гэты культ і найбэ сур'ёзную шкоду развіццю сацыялістычнага грамадства, уздыму творчай ініцыятывы міланяў.

Думаць, што адна асоба, нават такая значная, як Сталін, магла змяніць наш грамадска-палітычны лад, значыць уясаць ў глыбокую супярэчнасць з фактамі, з марксізмам, з ісцінай, упасці ў ідэалізм. Гэта азначала-б прыпісваць адной асобе такія нечыммерныя, звышнатуральныя сілы, як з'яўляюцца змяніць лад грамадства, ды яшчэ такі грамадскі лад, у якім рашучай сілай з'яўляюцца многіміліённыя масы працоўных.

Як вядома, прырода грамадска-палітычнага ладу вызначаецца тым, які спосаб вытворчасці, каку ў грамадстве належаць сродкі вытворчасці, у руках якога класа знаходзіцца палітычная ўлада. Увесь свет ведае, што ў нашай краіне ў выніку Кастрычніцкай рэвалюцыі і перамогі сацыялізма ўстанаўліўся сацыялістычны спосаб вытворчасці, што воль ўжо амаць сорах год улада знаходзіцца ў руках рабочага класа і сялянства. Дзякуючы гэтаму з году ў год умацоўваецца савецкі грамадскі лад, растуць яго прадукцыйныя сілы. Гэтага факту не могуць не прызнаць нават нашы надобрычальніцы.

Вынікі культуры асобы, як вядома, былі некаторыя сур'ёзныя памылкі ў кіраўніцтве рознымі галізмамі дзеяцтва партыі і Савецкай дзяржавы як ва ўнутраным жыцці Савецкай краіны, так і ў знешняй палітыцы. Можна, у прыватнасці, ўказаць на сур'ёзныя памылкі, дапушчаныя Сталіным у кіраўніцтве сельскай гаспадарчай, у арганізацыі падрыхтоўкі краіны да адноў фашысцкім захопамі, на грубае самавольства, якое прывяло да канфіліку ў адносінах з Югаславіяй у пасляваенны перыяд. Гэтыя памылкі нанеслі шкоду развіццю асобных бакоў жыцця Савецкай дзяржавы, тармазілі, асабліва ў апошні гады жыцця І. В. Сталіна, развіццё савецкага грамадства, але, само сабой зразумела, не ўвады яго ў бок ад правільнага шляху развіцця да камунізма.

Нашы ворагі сцвярджаюць, быццам культ асобы Сталіна пароджае не паўнымі гістарычнымі ўмовамі, якія адзілі ўжо ў мінулае, а самай савецкай сістэмай, яе, з іх пункту гледжання, недэмакратычнасцю і г. д. Такія пакальніцы сцвярджаюць аб'яўраюцца ўсёй гісторыяй развіцця Савецкай дзяржавы. Савецкі, як новая дэмакратычная форма дзяржаўнай ўлады, узніклі ў выніку рэвалюцыйнай творчасці найшчырайшых народных мас, якія ўзяліся на барацьбу за свабоду. Яны былі і застаюцца органамі сапраўднага народаўладдзя. Іменна савецкі лад стварыў магчымасць для выяўлення велізарнай творчай энергіі народа. Ён прывёў у рух невычарпальныя сілы, закладзеныя ў народных масах, уцягнуў мільёны людзей у свядомае кіраванне дзяржавай, у актыўны творчы ўдзел у будаўніцтве сацыялізма. За кароткі гістарычны перыяд часу Савецкай дзяржавы выйшла пераможцай з самых цяжкіх выпрабаванняў, прайшла праверку ў агні другой сусветнай вайны.

Калі ў нашай краіне былі ліквідаваны апошнія эксплуатацыйскія класы, калі сацыялізм стаў пануючай сістэмай ва ўсёй народнай гаспадарцы, а міжнароднае становішча нашай краіны ў корані змянілася, рамкі савецкай дэмакратыі пазмерна расшырыліся і працягваюць расшырацца. У адрозненне ад усякай буржуазнай дэмакратыі савецкая дэмакратыя не толькі абнашчыла, але і матэрыяльна забяспечвае ўсім без выключэння членам грамадства права на працу, адукацыю і адпачынак, на ўдзел у дзяржаўных справах, свабоду слова, друку, свабоду сумлення, а таксама рэальную магчымасць свабоднага развіцця асабістых здольнасцей і ўсе іншыя дэмакратычныя правы і свабоды. Сутнасць дэмакратыі не ў фармальным азнаках, а ў тым, ці служыць ці адлюстроўвае на справе палітычна ўлада волю і караніяны ітарасы большасці народа, ітарасы працоўных. Уся ўнутраная і знешняя палітыка Савецкай дзяржавы гаворыць аб тым, што наш лад—сапраўды дэмакратычны, сапраўды народны

лад. Вышэйшай мэтай і штодзённымі клопатамі Савецкай дзяржавы з'яўляецца ўсмернае павышэнне жыццёвага ўзроўня насельніцтва, забяспечанне мірнага існавання і для свайго народа.

Сведчаннем далейшага развіцця савецкай дэмакратыі з'яўляюцца праводзімыя партыяй і ўладай меры па расшырэнню правоў і кампетэцыі савецкіх рэспублік, строгаму захаванню законнасці, перабудове сістэмы планавання з мэтай развіцця масовай ініцыятывы, актыўнага дзейнасці масовых Саветаў, развіццю крытыкі і самакрытыкі.

Не глядзячы на культ асобы і наперакору яму, магучая ініцыятыва народных мас, кіруемых Камуністычнай партыяй, народжаная-нашым ладом, тварыла сваю, вялікую гістарычную справу, пераадолювачы ўсе перашкоды на шляху будаўніцтва сацыялізма. І ў гэтым знаходзіць сваё вышэйшае адлюстраванне дэмакратычнае сацыялістычнае ладу. Выдатная перамога сацыялізма ў нашай краіне не прыйшлі самацёкам. Яны былі дасягнуты дзякуючы велізарнай арганізатарскай і выкаваўчай рабоце партыі і яе масовых арганізацый, дзякуючы таму, што партыя заўсёды выходзіла свае кадры і ўсё камуністаў у духу вернасці марксізму-ленінізму, у духу адданасці справе камунізма. Савецкае грамадства моцна свядомасцю мас— яго гістарычны лад вызначаецца і вызначаецца стваральнай працай нашага генеральнага рабочага класа, слаўнага калгаснага сялянства, народнай ініцыятывы.

Ліквідувачы вынікі культуры асобы, аднаўляючы большасціныя нормы партыйнага жыцця, разгортваючы сацыялістычны дэмакратызм, наша партыя дабілася далейшага ўмацавання сувязей з шырокімі масамі, лічэ цясней агуртавала іх пад вялікім левінаскім сцягам.

Той факт, што сама партыя смела і адкрыта паставіла пытанне аб ліквідацыі культуры асобы, аб недапушчальнасці памылак, якія былі зробленыя Сталіным, з'яўляецца пераадачым доказам таго, што партыя вярта стаіць на варце левінізма, справы сацыялізма і камунізма, захавання сацыялістычнай законнасці і ітарасу народаў, забяспечвання правоў савецкіх грамадзян. Гэта з'яўляецца лепшым доказам сілы і жыццёвасці савецкага сацыялістычнага ладу. Гэта разам з тым гаворыць аб рашучасці да канца пераадолення вынікі культуры асобы і не дапускцы ў далейшым паўтарэнне памылак такога характару.

Асуджэнне нашай партыі культуры асобы І. В. Сталіна і яго вынікі выклікала адабрэненне і шырокія волгуі ва ўсё брацкіх камуністычных і рабочых партыях. Азіачуючы велізарнае значэнне XX з'езда КПСС для ўсяго міжнароднага камуністычнага і рабочага руху, камуністы зарубіжных краін разглядаюць барацьбу супраць культуры асобы і яго вынікаў як барацьбу за чыстае прынісшаў марксізма-ленінізма, за творчы пыхлох да вырашэння сучасных праблем міжнароднага рабочага руху, за ўмацаванне і далейшае развіццё прынцыпаў пролетарскага інтэрнацыяналізма.

У звавах раду брацкіх камуністычных партыі вызваваюцца адабрэненне і падтрымка праводзімых нашай партыяй мер супраць культуры асобы і яго вынікаў. Орган ЦК Компартии Китая газета «Жэньминьжэбяо», выкладваючы вывады з абмеркаванняў разнаў XX з'езда КПСС на пасяджэнні Палітбюро ЦК Компартии Китая, у рэдакцыйным артыкуле «Аб гістарычным вопыце выкратуры пролетарыату» пісала: «Камуністычная партыя Савецкага Саюза, выконваючы заветы Леніна, сур'ёзна адносіцца да дапушчаных Сталіным у кіраўніцтве сацыялістычным будаўніцтвам некаторых сур'ёзных памылак і да выкліканых ім вынікаў. З прычыны сур'ёзнасці гэтых вынікаў перад Камуністычнай партыяй Савецкага Саюза паўстала неабходнасць адначасова з прызнаннем вялікіх заслуг Сталіна з усёй вастрыяй ускрыць сутнасць памылак, дапушчаных Сталіным, і заклікаць усю партыю да таго, каб асперагацца паўтарэння гэтага, да рашучага выкарэння нездаровых вынікаў, параджаных гэтымі памылкамі. Мы, камуністы Китая, глыбока верым, што пасля вострай крытыкі, якая разгарнулася на XX з'ездзе КПСС, усё тэ актыўныя фактары, якія моцна стрымліваліся ў мінулым з-за некаторых палітычных памылак, абавязкова прыдуць усюды ў рух, што Камуністычная партыя Савецкага Саюза і савецкі народ будуць яшчэ больш, чым раней, адзіна і агуртаваныя ў барацьбе за пабудову небывалага ў гісторыі чалавечтва вялікага камуністычнага грамадства, за трыпалі мир ва ўсім свеце».

«Заслугай кіраўнікоў Камуністычнай партыі Савецкага Саюза, — гаворыцца ў заяве Палітбюро Французскай кампартыі, — з'явілася тое, што яны правялі выпраўленне памылак і недахопаў, зваданах з культам асобы, што сведчыць аб сіле і адзінасце вялікай партыі Леніна, аб тавер'і, якім яна карыстаецца ў савецкім народзе, а таксама аб яе аўтарытэце ў міжнародным рабочым руху». Генеральны сакратар Нацыянальнага Камітэта Компартыі ЗША таварыш Юджын Лайбэ, азіачуючы рэалізацыю значэнне XX з'езда КПСС, у выдатным артыкуле азіяўляе: «XX з'езд умацаваў усеагульны мир і сацыяльны прагрэс. Ён азнаменавану новую стадыю ў развіцці сацыялізма і ў барацьбе за мірнае суіснаванне, якая пачаўся ў часы Леніна, была працягнута ў наступныя гады і становіцца ўсё больш і больш дзейснай і паспяховай».

Разам з тым трэба адзначыць, што пры абмеркаванні пытання аб культа асобы не заўсёды дасца правільнае таўмачэнне прычын, якія парадзілі культ асобы, і вынікаў гэтага культа для нашага грамадскага ладу. Так, напрыклад, у падрабязным і цікавым ітар'ю часопісу «Новы аргументы» таварыша Тальці, псбач з многімі вельмі важнымі і правільнымі вывадамі, бсць і няправільныя палажэнні. У прыватнасці, нельга згадзіцца з настаноўнай таварышам Тальці пытання аб тым, ці не прышло савецкае грамадства «да некаторых форм перара-

дзяння»? Для пастановкі такога пытання няма ніякіх падстаў. Яна тым больш незразумела, што ў другім месцы свайго ітар'ю таварыш Тальці зусім правільна гаворыць: «Неабходна зрабіць вывад, што сутнасць сацыялістычнага ладу не была страчана, таму што не была страчана ні адна з панірадных заваў і перш за ўсё падтрымка ладу масамі рабочых, сялян, інтэлігенцыі, якія ўтвараюць савецкае грамадства. Сама гэтая падтрымка даказвае, што, не глядзячы ці на шце, гэтае грамадства захавала свой асноўны дэмакратычны характар».

Сапраўды, бсць падтрымка найшырокімі народнымі масамі Савецкай ўлады, палітыкі Камуністычнай партыі наша краіна не амагла-б за небывала кароткі тэрмін стварыць магучую сацыялістычную індустрыю, ажыццявіць калектывізацыю сельскай гаспадаркі, яна не амагла-б атрымаць перамогу ў другой сусветнай вайне, ад выходу якой з'яўляецца ўсё усё чалавечтва. У выніку поўнага разгрому гітлеразма, італьянскага фашызма і японскага мілітарызма набылі шырокае развіццё сілы камуністычнага руху, вырасілі і сталі масавымі кампартыі Італіі, Францыі і іншых капіталістычных краін, быў устанаўлен лад народнай дэмакратыі ў радзе краін Еўропы і Азіі, узнікла і ўмацавалася сусветная сістэма сацыялізма, дасягнуў небылых песпеху нацыянальна-вызваленчы рух, які прывёў да распаду каланіальнай сістэмы імперыялізма.

IV.

Адначасна адабраючы рашэнні XX з'езда КПСС, якія асуджаюць культ асобы, камуністы, усё савецкія людзі бачаць у іх сведчанне ўрашай сілы нашай партыі, яе левінаскія прынцыповасці, яе адзінаства і агуртаванасці. «Партыя рэвалюцыйнага пролетарыату, — указаў В. І. Ленін, — дастаткова моцная, каб адкрыта крытыкаваць самую сябе, каб назваць прама памылку і слабасць памылкай і слабасцю» (Творы, том 21, стар. 150). Кіруючыся гэтым левінаскім прынцыпам, наша партыя і ў далейшым будзе смела ўскрываць, адкрыта крытыкаваць і рашуча ліквідаваць памылкі і промакі ў сваёй рабоце.

ЦК КПСС лічыць, што праведзеная да перапрашэння часу партыйная работа па пераадоленню культуры асобы і яго вынікаў ужо дала станоўчыя вынікі. Зыходзячы з рашэнняў XX з'езда партыі, Цэнтральны Камітэт КПСС заклікае ўсе партыйныя арганізацыі: пасялюцца захоўваць ва ўсёй нашай рабоце важнейшыя палажэнні вучыня марксізма-ленінізма аб народзе як твару гісторыі, стваральніку ўсёх матэрыяльных і духоўных багаццяў чалавечтва, аб рашучай ролі марксісцкай партыі ў рэвалюцыйнай барацьбе па пераўтварэнне грамадства, ад перамогу камунізма;

настаўліва працягваць праводзімую ў адносіны гады Цэнтральным Камітэтам партыі работу па найспраўдзішаму захаванню ва ўсёх партыйных арганізацыях, зверху даўна, левінаскіх прынцыпаў партыйнага кіраўніцтва, перш за ўсё вышэйшага прынцыпу — калектывнасці кіраўніцтва, па захаванню норм партыйнага жыцця, замацаваных Статутам нашай партыі, па разгортванню крытыкі і самакрытыкі;

поўнасцю аднавіць прынцыпы савецкага сацыялістычнага дэмакратызма, выкладзеныя ў Канстытуцыі Савецкага Саюза, да канца выправіць парушэнні рэвалюцыйнай сацыялістычнай законнасці; мабілізаваць нашы кадры, усіх камуністаў і найшырокімі масы працоўных на барацьбу за практычнае ажыццяўленне задач шостага пяцігадовага плана, усмерна развіваючы для гэтага творчую ініцыятыву і энергію мас — сапраўдных твараў гісторыі.

XX з'езд КПСС указаў, што важнейшай рысай нашай эпохі з'яўляецца ператварэнне сацыялізма ў сусветную сістэму. Сама пачатковая ў развіцці і ўмацаванні сацыялізма засталася задам. Наша сацыялістычная краіна перастала быць адзіночым востравам у акіяне капіталістычных дзяржаў. Пяпер над сцягам сацыялізма будзе новае жыццё больш трыі ўсёго чалавечтва. Ідзі сацыялізма амадаваюць розумамі многіх і многіх мільянаў людзей і капіталістычных краін. Велізарнае ўздзеянне ідзі сацыялізма на народы Азіі, Афрыкі і Латынскай Амерыкі, якія выступаюць супраць усіх відаў каланіялізма.

Рашэнні XX з'езда КПСС успрымаюцца ўсім прыхільнікамі міру і сацыялізма, усімі дэмакратычнымі і прагрэсіўнымі коламі як негхняючая праграма барацьбы за ўмацаванне міру ва ўсім свеце, за ітарасы рабочага класа, за перамогу справы сацыялізма.

У сучасных умовах перад камуністычнымі партыямі і ўсім міжнародным рабочым рухам адкрываюцца шырокія патхляючыя перспектывы — дабіцца разам з усімі міралюбівымі сіламі прадукцыйна новай сусветнай вайны, утаймаваць манополі і забяспечыць працяглы мир і бяспеку народаў, спыніць гонку ўзбраенняў і зныць з працоўных параджаемы ён вялікі пажар падактаў, адсталяць дэмакратычныя правы і свабоды, якія забяспечваюць працоўным барацьбу за сваё лепшае жыццё і светлае будучыню. Іменна ў гэтым кроўна азіачаўлены мільёны простых людзей ва ўсёх краінах свету. Паспяхова вырашэнне гэтых праблем у велізарнай ступені садзейнічаюць міралюбівае палітыка, усё новым і новым песпехі Савецкага Саюза, Китайскай Народнай Рэспублікі і ўсёх іншых краін, якія ідуць па шляху сацыялізма.

У новых гістарычных умовах спыніў сваю дзейнасць такі міжнародны арганізацыі рабочага класа, як Комінтэрн і Комінформ. Але асольд зусім не выніла, што страцілі значэнне інтэрнацыянальнае салідарнасць і неабходнасць кантактаў рэвалюцыйных брацкіх партыі, якія стаіць на паліцым марксізма-ленінізма. У пяперашні час, калі пазмерна вырасілі сілы сацыялізма і ўпалы ідзі сацыялізма ва ўсім свеце, калі выяўляецца своесабаівае шляхоў да сацыялізма ў розных краінах,—марксісцкай партыі рабочага класа павінны, натуральна, захоўваць і ўмацоўваць сваё ідзінае адзінаства і інтэрнацыянальную брацкую салідарнасць у барацьбе супраць прагрэсу новай вайны, у барацьбе супраць антынародных сіла чваналістычнага капіталу, які імкнуча падавіць усё рэво-

люцыйныя і прагрэсіўныя рухі. Камуністычная партыя агуртуе вялікае мэта вывалення рабочага класа ад прыгнёту капіталу, іх зваляе ў адно вернасць навуковай ідэалогіі марксізма-ленінізма, духу пролетарскага інтэрнацыяналізма, безаветнага адданасці ітарасам народных мас.

У сваёй дзейнасці ў сучасных умовах усё камуністычныя партыі зыходзяць з нацыянальных асаблівасцей і ўмоў кожнай краіны, выражаючы з найбольшай паўнотай нацыянальна-ітарасны сваіх народаў. Разам з тым, усведамляючы, што барацьба за ітарасы рабочага класа, за мир і нацыянальную незалежнасць сваіх краін з'яўляецца адначасова справай усёго міжнароднага пролетарыата, яны агуртуваюцца і ўмацоўваюць сувязі і супрацоўніцтва паміж сабой. Ідзінае агуртаванне і брацкая салідарнасць марксісцкіх партыі рабочага класа розных краін тым больш неабходны, што капіталістычныя манополі ствараюць свае міжнародныя аграісныя аб'ектывані і блокы, інштатал НАТО, СЕАТО, Вагдадскага пакта, накіраваныя супраць міралюбівых народаў, супраць нацыянальна-вызваленчага руху, супраць рабочага класа і жыццёвых ітарасаў працоўных.

У той час як Савецкі Саюз многае зрабіў і робіць для разраці міжнароднай напружанасці,— і гэта пяпер прынасецца ўсім,— у той-жа час амерыканскія манопалістычныя капітал працягвае аігнэваць буйныя сумы для ўзмацнення падрыўной дзейнасці ў сацыялістычных краінах. У рагар «халаднай вайны», як вядома, амерыканскі кантрэс афіцыйна (апрач таіх сродкаў, якія ахпусаюцца неафіцыйна) асігнаваў 100 мільянаў долараў на мэты падрыўной дзейнасці ў краінах народнай дэмакратыі і ў Савецкім Саюзе. Пяпер, калі Савецкі Саюз і іншыя сацыялістычныя краіны робяць усё магчымае для аслаблення міжнароднай напружанасці, прыхільнікі «халаднай вайны» стараюцца актывізаваць дзеянні асуджальнай народамі ўсёго свету «халаднай вайны». Аб гэтым гаворыць рашэнне амерыканскага сената аб дадатковым асігнаванні 25 мільянаў долараў па падрыўную дзейнасць, якая ініцыяна называецца «заахвачаннем свабоды» за «жакадэнай асладнай».

Мы павінны цвяроза апаніць гэты факт і зрабіць з яго адпаведныя вывады. Зразумела, напрыклад, што антынародная выступленні ў Познані апалячаны з гэтай крыніцы. Аднак у правакатараў і дыверсантаў, апалячаны з зааіянскіх грашовых фондаў, хапіла духу толькі на некалькі галін. Прапоўныя Познані далі адпор варожым вылазкам і правакатывам. Праваліліся планы цёмных рыцараў «пашах і кінашала», прапаліліся іх агітывна правакатыва супраць народнай ўлады ў Польшчы. Так будуць прававадцы і ў далейшым падрыўныя дзеянні ў краінах народнай дэмакратыі, хоць таія дзеянні і шчодр апалячваюцца з сум, што асігнаваюцца амерыканскімі манопалімі. Можна сказаць, што гэта ўнутры сабрачаныя грошы.

Усё гэта сведчыць аб тым, што нельга дапускаць бескапаотнасці у адносінах да новых падкопаў імперыялістычнай ааентуры, якая імкнецца пранікнуць у сацыялістычныя краіны, каб шкодзіць і падрываць дасягненні працоўных.

Сілы імперыялістычнай рэакцыі стараюцца збіць працоўных з правільнага шляху барацьбы за свае ітарасы, атруціць іх душу ядам нявер'я ў пспех справы міру і сацыялізма. Наперакору усім пахлопам ідэалаў капіталістычных манополіі рабочы клас на чале з выпрабаваным камуністычным авангардам пыхізе сваёй дарогай, якая прывяла да гістарычных заваў сацыялізма і прывядае да новых перамог справы міру, дэмакратыі і сацыялізма. Можна быць упэўненым, што камуністычныя і рабочыя партыі ўсёх краін яшчэ вышэй узнімуць слаўны марксісцкі сцяг пролетарскага інтэрнацыяналізма.

Савецкія людзі закона ганарыцца тым, што наша Радзіма першай практала шлях да сацыялізма. Пяпер, калі сацыялізм стаў сусветнай сістэмай, калі паміж сацыялістычнымі краінамі ўстанаўлены брацкае супрацоўніцтва і ўзаемнае дапамага, стварыліся новыя спрыяльныя ўмовы для рэскіту сацыялістычнай дэмакратыі. Для далейшага ўмацавання матэрыяльна-вытворчай базы камунізма, наўхільнага ўдзельна жыццёвага ўзроўню працоўных, для ўсебаковага развіцця асобы новага чалавека — будаўніка камуністычнага грамадства. Нахай буржуазныя ідэалогі выдумляюць байкі аб «крызісе» камунізма, «аб змяняннн» ў радах камуністычных партыі. Нам не прычыкаць чупь таія закліканні ворагаў. Іх прадраленні заўсёды апаляіся, як мыльняны пузыры. Гэтыя ідуўляны прадраленнікі пав'язаліся і зніклі, а камуністычны рух, неўміраючы і жыватворны ідзі марксізма-ленінізма перамагалі і перамагаюць. Так будзе і ў далейшым. Ніякія зносныя пакальніцы вынады нашых ворагаў не змогуць спыніць неадольны ход гістарычнага развіцця чалавечтва да камунізма.

Цэнтральны Камітэт Камуністычнай партыі Савецкага Саюза.

30 чэрвеня 1956 года.

АД ДУНАЯ ДА ЯДРАНА

3 Талент народа

У Поўднёвай Харватыі ёсць спеасаблівая горная вобласць Ліка.

Ма скарэ на гэтай мясцовасці ў індэлю. Па дарогах ўзвас ча сустракаліся людзі ў святковым уборы. Лі адной групы жанчыні і адзінчаты мні спаніліся, пагуравалі і разам сфатаграфаваліся. Людзі, яны дама, былі слаўныя. Але на гэты раз нас захапіла іх адзенне. На галаве—чорныя, шытыя срэбрам шапачкі, павязаныя беласнежнымі хусткамі. Белыя і чорныя спадніцы. Жакеты злілі і золатам, і срэбрам, і чырванню. Ды яшчэ ў дадаток шыныя шышываныя рукавы белых блузак. Усе формы простых сялянскіх былі надзвычай прыгожымі, спалучылі фарбы ў ўзраду вынавадалася тонкім мастацкім густам. Яркае нідзе не перагнала ў крыклінасці. І ўсе гэта выткана, выштыта самімі сялянкамі. Не менш прыгожае і мужчынскае адзенне. У сяле Вырдак вуліцы былі заўважаны такімі шматфарбнымі натушамі, нібыта жыхары гэтага сяла толькі што сыйшлі са сцены нейкай дэкаданнай оперы. Але гэта было не опера, а жыццё, і тутэйшыя людзі спрадзеку так апранаюцца ў індэлю.

У высокім таленце народных майстроў, якіх многа ў кожнай вёсцы, у іх бездарожным густе мы пераканаліся, наведваючы этнаграфічны музей у Дуброўніку.

У музеі сабрана багачэйшая калекцыя адзення, абутку, рэчаў побыту, убораў, дыванов, мастацкіх вырабаў з дрэва, гліны і шмат іншага. Югаславіі, калі былі больш светлыя фарбы, пераважваюць ільчаныя вырабы. Поўдзень і поўднёвы захад маюць больш яркі і складаны арнамент. Вырабы пераважаюць з воўны. Залатая вышытка, срэбныя пасы. Ёсць і ўскондні ўплыў, арнаментальны ўзоры. Уся гэта народная творчасць у большай вельмі сямбодня. З цікавасцю мы агледзелі і югаслаўскія музычныя інструменты. Тут былі гуслі (не падобныя на нашы, са смычком), двойніч, фруа, розныя дудкі і жалейкі.

Ды і сам Дуброўнік, калі не лічыць новай атэлі турыстычна, з'яўляецца горадам-музеям. На скалістым паўостраве шмат ступавадзю назад была пабудавана непераступная крэпасць. Яна захавалася і цяпер. Проста з мора выступаюць высечаныя сцяны з башнямі. У горадзе вузкія вуліцы, па многіх з іх прахаты нехта. Можна сядзець ля расчыненага акна і паціху размаўляць з суседзямі, які жыву наспраць. Паміж дамамі навішчаныя вярочкі, на якіх сушыцца бялізна. Усе напамінае вуліцы з італьянскіх фільмаў. Ды гэта і не дзіва. Тут некалі гаспадарылі рымскія імператары, будавалі касцёлы прэсуджнікі рымскіх пап. Правільней кажучы, будавалі ўсе тыя-ж прапанаваны і таленавіты харваты, якія на Адрыятычным узбярэжжы называюць сябе далмацінцамі.

У Далмацінскім мастацтве мы любаваліся карцінай Тыцыяна «Святая сям'я і святая Блазізе». Ёсць тут і іншыя палотны мастакоў школы Тыцыяна і Рафаэля. Але ў касцёлах мы бачылі і цудоўныя творы харвацкіх майстроў Ніколы Бажыдаравіча і іншых, які стварылі сваю арыгінальную школу. Тады сцяны па іх палатнах вельмі нагадваюць творы простых харвацкіх вясельных уражанняў пакале карніна Влада Іванавіча «Хісталадзі» (мастак канца XIX—пачатку XX стагоддзя). Маці, якая стаіць перад святкам айцом з хорам дзіцею на руках, напісана з надзвычайнай сілай і пацучым.

Ішчэ больш сляпоў Рыма ў партывым горадзе Спіліце. Тут ішчэ захаваліся калонны грандыёзнага палаца рымскага імператара Дыяклетыяна і іншыя збудаванні, якія ўваходзілі ў адзін архітэктурны ансамбль. Захаваўся маўзэлей імператара і сфінксы, якія былі звыш прывезены з Егіпта і некалі належалі Рамзесу II. Самую грабішчу даўле Украі некалі захавалі.

І зноў найбольш цікавае выстаўкае не рымская пышнасць, а высокамастацкае права мясцовых майстроў і прыкладнае мастацтва Юрыя Далмацінца. Запамінаецца карнічныя драўляныя разьбы XIII стагоддзя. Мясцовыя партывы заўсёды мюна супраціўляліся чужакезнаму прыгнечу і ўплыву. Можна таму каля палаца Дыяклетыяна стаяць два помнікі: мануку Грыгору, літаратара IX стагоддзя, які абараняў галаголіну ад рымскай граматы, і пазту XV стагоддзя Марко Марулічу, які першы пачаў пісаць на роднай мове.

У наш час горадасцю югаслаўскага мастацтва з'яўляюцца творы выдатнейшага скульптара, мастака і архітэктара Івана Мештравіча і яго таленавітых вучняў. Сам Мештравіч быў некалі бедным пастухом, а ў 1952 годзе ён, сусветна вядомы скульптар, наведваў гораду Саліту карнічную галерэю, дзе багата яго арыгінальных работ, адлітых у бронзе, выражаных з дрэва, выцесненых з гіпсу, нарысаваных алюмак і вугалем. Нагледзшы на тое, што некалькі яго работы прасякнуты містычнасцю, усё-ж у аснове сваёй—гэта рэалізм, народны мастак, які глыбока пранік у душу чалавека.

Нагледзшы, як у Югаславіі захоўваюцца і рэстаўруюцца помнікі старажытнасці, з якой любоўю і ўменнем наладжана музейная справа выстаўкі, які будуюцца новыя высокамастацкія помнікі нашых дзён, я з сумам успомніў пра Міністэрства культуры Беларускай рэспублікі. Яго, відав, зусім не цікавіць, што ў Мінску—стальны гераічнага дэспічынскага народа—да гэтага часу няма ні гістарычнага, ні этнаграфічнага, ні літаратурнага музеяў. Няма на нашых плошчах і помнікаў Георгію Скарыне, Кастусю Каліноўскаму, многім выдатным пісьменнікам, рэвалюцыянерам, многім гістарычным падзеям.

Не усё мастакі ў сённяшняй Югаславіі, які ме адзення, ішчэ па цяжкай, але адзіна правільнай дарогае высокай творчасці.

Аднойчы ў Сараеве мы агледзілі старую турэцкую гасцініцу. Доўгія калідоры, маленькія дзверцы нумароў, счарнелыя, закурарыны дымам стагоддзю бэзкі не выклі-

калі асаблівага энтузіязму. Нічога тут не было ні ад ўсконднй казкі, ні ад раскошы. Мы ўжо збыраліся вярта пакучыны былі прытулак турэцкіх «камандзіроваў», які наш гід паведаміў, што ў некаторых нумарах маладая сараевская мастакі зрабілі сабе майстэрню. Неўзабаве нас запрасілі да сабе адзін з мастакоў.

— Вось гэта мая вучнёўская работа...— сказаў мастак, некай вавата ўсімхаючыся. Мы з прыемнасцю агледзелі на партрэт, які быў напісаны, наколькі мы маглі меркаваць, спыраўды таленавіта. З партрэта на нас глядзелі тонкі нервовы твар, уадумліва чалавечыя вочы.

А вось гэта мае сталыя работы.

Тут ужо ўзмікнулася ніпаната і ільчма мы. Не падобна былі нехайна накіданым жоўта-зялёным, піра-кармічным фарбам. Цыма на выштвалі нейкія хваранітыя абліччы і дзікаватыя рэчы. Усюды, відаць знарок, былі парушаны перспектыва і прапорцыі.

Убачыўшы нашу разгубленасць, мастак пачаў тлумачыць:

— Вы прывыклі да рэалізма, а мы шукаем у мастацтве новыя шляхі.

Вядома, шляхі мастацтва працярабляваюцца ў пошуках. Але тое, што мы убачылі... Што-ж,— палуау я нявесела,— захпіўся дзівак, сорадзізмам.

Праз некалькі дзён у Загрэбе мы паведлі XII выстаўку Саюза мастакоў Харватыі. І тут мы зразумелі, што захваленне сараевскага мастака не выпадковасць, што розныя навейшыя буржуазныя «эзмы» ўзялі ў палон, і мошпа ўзялі, многіх мастакоў Югаславіі.

Я ніколі не адважуся выказаць меркаванне аб стане ўсяго югаслаўскага ма-

розыня, не падобны адна на другую карніны жыццё пачынаю гораду ў нейкай багатай капіталістычнай краіне, таны Поўднёвай Амерыкі і т. д. На гэтым фоне мы соным за палодніцамі акцэраў, ружасёра, тэатральнага махіяра і іншых асоб. У некаторых карнінах вельмі мошныя элементы народныя. Асабліва ўдалася пародыя на амерыканскі модны танец, якую выканаў артыст Янко Бушын. Дасціпны дзягоў, добра музыка забяспечылі поспех гэтай апэры.

У Белградскім народным тэатры ішла опера Вердзі «Рыгалето». І пастаноўка, і майстэрства выканаўцаў былі на вельмі высокім узроўні. Артыст Станое Янкіч адзінаду ў гэты вечар свой спеасаблівы юбілей: ён у сёты раз спяваў на гэтай сцэне партыву Рыгалето. З радасцю мы слухалі і артыста Ілію Гіларывіча, які іпадуна прыяжджаў у Мінск.

Народы Югаславіі—вельмі музычныя. Асабліва любяць песню ў Далмаціі. Мне ўспамінаецца Каніэль Стара ў ўзбярэжжы Адрыятыкі.

Пасля чарговага перасяду мы крэху прытамніліся, але не сталі траіць час на адпачынак і пайшлі да мора. Нас адразу абкружыла моладзь. Тут былі прыгожыя чорнавокі дзэуцаты—вучанішы восьмага класа гімназіі з ласкавымі імёнамі: Іванка, Радэра, Аліна, Іліна; гімназісты Влада, Мірко, Бранко і ішчэ многія. Імёны якіх мы не ведалі. Пачалася вясёлая сфарбоўка гуртара. Моладзь півалая ўсё: ні лёгка партыву ў Совешкім Саюзе ў вышываную навуальную ўстаноўку, якая наша кінаактрыса лічыцца лепшай, колькі каштуе кілограм мяса і чаму мы носім шырокія штаны, якую атрымліваюць стыпендыя студэнты і іі гусле ішчэ ў футболь Хомі. Мы праўдзіва, па магчымасці падрабязна на ўсё адказвалі. Гады вяржасці зрабілі сваю блазулю сляву: моладзь была кепска інфармавана аб жыцці совешскіх людзей. Але любоў да рускай культуры, да рускай мовы жыла і жыць у малых сэрцах. Трэба было паслухаць, як тоненькая Іванка нахціна чытала пісьмо Таціяны з «Евгенія Онегіна». Чытала па-руску. Мы раздарылі рэшткі запасу сваіх паштовак, напісаных сардэчнымі словамі аб дружбе.

Увечары, калі над пальмамі загараліся цёплыя зоркі і месяц паклаў свае залатыя дажыткі ў мора, а ў цёмным кіпарысавым гаі агулашныя зашохалі салаўі—падшлі з гітарай мясцовыя хлопцы: рыбакі, механікі, аграномы, сільны і пачаўся цудоўны вечар дружбы. Прасяпавішы пару беларускіх песень, мы пераканаліся, што нам не пад сілу спабрыніць з мясцовымі спевакмі. Як яны спявалі! Чыстая, прыгожая галася та ўдальна! Мелодыю пад зоры, то ціха і пшчотна агукалі ў сэрца. Асабліва нас хваліла песня рыбакоў.

А паколькі да Італі адгуляць было ўсё дзвесце кілометраў, які нас зашпвілі, заучалі і «Санта Лючія» і ішчэ італьянскія песні. Моладзь сярвала ад душы, зладжана, амаль прафесіянальна. Вось яны крніша, адкуль чэрпаюць новыя таленты югаслаўскія тэатры.

Перабіраючы ў памяці ішчыя ўражанняі, хочацца адзначыць, што ў сталіцы Югаславіі і ішчыя гарадах краіны мы нагледзілі самыя разнастайныя правы культурнага жыцця. У кіёхках располіваліся свежыя газеты з паведамленнямі пра пэдакду Югаслаўскай урадавай дэлегацыі ў Совешкі Саюз. У кніжніках магазінах, якіх, дарчы, тут многа, павілічыся полат на кнігі: совешскіх пісьменнікаў. У Белградскім батанічным садзе студэнты, які і на ўсім свеце, збырылі перад экзаменамі свае каспекты, але, убачышы нас, атакавалі пытаннямі. Ярыя адшлі на Тэразі паведамілі аб гаспалях амерыканскага дырэжора Леопольда Ставокскага і парыхскіх клоунаў братоў Жак Шматлікіх біскупы (кінотэатры) былі перапоўнены. Ішлі пераважна амерыканскія фільмы: «Каралева Крысіана», «На граніцы Аляска», «Мастаброн», «Жахіне небо», «Генералы інспектар», «Робін Гуд», «Правілы полка», «Сокчаван», «Зуэтра не будзе болей і шмат іншых. Мы гледзелі амерыканскі фільм «Апошні раз бачымся з Парыжам». Выдатная тэхніка, прыгожыя актрысы, але... мы вытрымалі толькі да паловы фільма.

Цікаваць да совешскіх фільмаў узмаціліся ў сувязі з кінофестывалем нашых карніна. Але сапраўдай падзей у культурным жыцці Югаславіі з'явілася гаспаля МХАТ імя Горькага. Вілеты на спектаклі было цяжка дастаць. Мы чылі ад жыхароў Белграда, Сараева, Загрэба такія водгукі, дзе пасля кожнага слова ставіліся тры клічнікі захалення. Былі задаволены югаслаўскім гледачом і мхатэатры, з якімі мы гутарылі.

Два тыдні праявілі вельмі хутка. Мы бачылі даўка і даўка не ўсё. З многім знаёміліся паспешна і навароўна. Але і з таго, што убачылі, з чым пазнаемліся, з кім падружыліся, дастакова, каб шыра сказаць: мы палоблілі зямлю Югаславіі, не гора і даліны, не рэкі і гарды. Мы палоблілі добра і музыку югаслаўскі народ, яго ўпартасць у змаганні і працы, яго талент, яго сардэчнасць і гасцінасць. Гэтае знаёмства год ад году мы будзем паглыбляць, а дружбу будзем умоваваць і берачы. І калі, адзаяжачы з Белграда, мы абідлі нашых савроў Данічу і Віту і казалі: ішчэ новай сустрэчы, дарогі сабрый! то гэта было не проста словы турэцкай вельвісці. Мы ўпэўнены, што з імі і з многімі другімі братамі з Югаславіі мы ішчэ сустранемся на шырокіх дарогах жыцця.

Пімен ПАНЧАНКА.

На выстаўку ў Жэневу

9 ліпеня гэтага года ў Жэневе адкрылася XIX міжнародная канферэнцыя па асвете. У яе рабочае ўспрыманне прыме ўдзел наша рэспубліка. Міністэрства асветы БССР падрыхтавала выстаўку «Народная асвета ў Беларусі».

Матэрыялы выстаўкі адлюстроўваюць дасягненні рэспублікі ў развіцці асветы навучаніа і камуністычнага выхаванія школьнікаў у пачатковых, сямігадовых і сярэдніх школах. Выстаўка расказвае аб сістэме падрыхтоўкі кадраў для розных галін народнай гаспадаркі ў спецыяльных навуальных установах. Многія экспанаты выкананы вучанімі школ і дзіцячых дамоў.

Выстаўка добра аформлена. У яе падрыхтоўцы прынялі ўдзел мастак А. Тычанка, скульптар А. Глебаў, майстры інкрустацыі К. Саломка, М. Гембіцкі, С. Лазарэвіч і іншыя.

На здымку: на стэндзе выстаўкі. Фото І. Салавейчыка.

Часопісы ў ліпені

У ліпеніскім нумары заканчваецца друкаванне другой кнігі рамана Ул. Карпава «За годам год», прысвечанага людзям, якія аднаўлялі пасля вайны беларускую сталіцу. Я. Брыль выступіць з новым апавяданнем «Сірочы хлеб».

Часопіс пазнаёміць чытачоў з новым творам М. Калачынскага «Дажынкы ў Каласоў» — лірычнай хронікай з сучаснага жыцця вясковай інтэлігенцыі. Аматары пазыі знойдуць у нумары цыкл новых вершаў С. Грахоўскага.

На гэты раз небагатым будзе і часопіс раздзел крытыкі і бібліяграфіі. Артыкул Л. Арабей «Творчасць Цёткі пасля першай рускай рэвалюцыі» і рэзэвізіі М. Ткачова і С. Гаўрўска аб новых кнігах беларускіх пісьменнікаў — усё, што будзе змяшчана ў крытычным раздзеле. Для тэстага часопіса гэта вельмі мала.

СОВЕТСКАЯ ОТЧИЗНА

Чацвёртая кніжка альманаха (ліпень—жнівень) адкрыта паслямакі старшынні калгаса «Чырвоны півалёвак» Старобінскага раёна М. Сергеева — «На роднай зямлі». Аўтар запісак — журналіст, які за закліку партыі паехаў працаваць у аёску.

Альманах змясціць пераклад апавядання А. Кулакоўскага «Дваццаціты, жорстка». Шырока будзе прадстаўлена пазыя: У перакладзе К. Шітова друкуецца новая рэдакцыя пазыі А. Явельчана «Лёгі хлеб». Альманах змясціць падборку перакладаў вершаў М. Хмяляровіча, а таксама першы малодшы пэатэў В. Кастылёва і М. Паржэніча.

Аб сустрэчах з А. Талстым і Дзямбулам расказае ў сваіх успамінах ленынградскі паэт В.с. Раждзевіцкі.

Альманах змясціць артыкулы да стагоддзя з дня нараджэння вядлага украінскага пісьменніка Івана Франка і 80-годдзя з дня нараджэння беларускай пазтэры Цёткі.

У раздзеле крытыкі—артыкулы Ю. Канстанцінава «Сюжэт, яго сувязі і сітуацыі» (аб творчае беларускіх празаікаў) і А. Есаківа — «Драматургія Янкі Купалы».

БЕЛАРУСЬ

Асноўнае месца ў ліпеніскім нумары часопіса зоймуць нарысы аб людзях рэспублікі.

«Трое з калгаса «Расцвет»—так А. Пятровіч назваў нарыс «ваіны»-адыналітальна, які прышліў на службу ў Совешкую Армію з праслаўленага калгаса. Уд. Сцяпанавіч напісаў нарыс пра работніцу Мінскага аўтазавода Марыю Пітровічу. 10 год таму назад М. Пятровіч прышліў на зав. вад, маючы піль класаў адукацыі. Без адрыву ад працы яна скончыла сярэднюю школу і паспяхова вучыцца ў інстытуце.

У нарысе В. Лалокі расказаецца аб ініцыятыве калектыву работнікаў Сіпешніцкага МТС на добраварнаванне сідзібы сваёй МТС. Нарыс А. Лазынова «Мядовая паліна» пазнаёміць з праюымі дасягненнямі калгаснікаў вёскі Я. Валюціна з Івацэвіцкага раёна.

Часопіс надрукуе апавяданні А. Чарнышэвіча—«Дзіятка горкае» і Я. Скрыгана—«Як спяваць песню», урынак з новага гістарычнага твора М. Салодкіна «Бой на Прыпяці», у якім маляваецца з'яўдзена з часоў паўстання 1506—1508 гг. супраць польска-літоўскіх магнатаў.

Пазыя будзе прадстаўлена вершамі К. Кірэнкі, А. Астрэйкі, В. Лукіячыка.

Чытач знойдзе ў часопісе нататкі пра дзяліцы культурнага сувязі з Індыяй, артыкулы пра В. Д. Бонч-Бруевіча і Цётку, рэзэвізіі на кнігу А. Мірошана «Па морях, па акіянах», на зборнік вершаў М. Пенчэра «Салаўіны берга», на кнігу матэрыялаў аб мінулай дэкадзе беларускага мастацтва і літаратуры ў Маскве.

У старонцы для маленічкі чытачоў змяшчана апавяданне П. Беранькіна «Блакітны капер» і падборка вершаў Ю. Тушкіна ў перакладзе А. Вялюгіна і С. Дзеграя.

МАЛАДОСЦЬ

Валя Грамакоўскага пасля заканчэння сярэдняй школы засталася ў родным калгасе імя Фрунзе (Шклоўскі раён), працуе дырэктар. Аб ішчы, якое яна знайшла ў працы, дзэуцына расказвае ў нарысе «Мы з табой жывялоўды».

Дзэуцына Сапоцінскага РК ЛКСМБ па выхаванню моладзі паказваецца ў нарысе А. Асіпенкі «Жыццё кропчы».

У часопісе будзе змяшчана аднаактоўная п'еса В. Зуба «Сапраўдны сабар», урынак з аповесці А. Кулакоўскага «Нявестка», нататкі саратара ЦК ЛКСМБ А. Аксёнава «25 дзён у Румыніі», цыкл вершаў А. Званька.

Друкуюцца таксама гумарэска «Не з тая наты» А. Шурпача і сатырычны верш А. Зарышкага «Добрае імя».

Албанскія артысты ў Мінску

У Мінску з вялікім поспехам прайшлі канцэрты артыстаў Албанскай Народнай Рэспублікі. Цудоўная музыка гэтай свабоднай краіны! Колькі жаціцелай сіль, колькі ілюзійнай спеасаблівасці ў песнях яе гераічнага народа!

Сардэчна і цёпла сустрэлі мінчане цудоўных спевакоў: Аўні Муле, Ніне Муле, Джані Атанас, прадстаўнікоў маладога балетнага майстэрства Албаніі Мілошэ Бебевіч, Джамілі Сіміджы, Зойна Халджо, Петры Ворпаса, Аргон Алія і Ганімет Вэндэрша. Маладыя албанскія артысты пераамаўляюць высокае музычнае майстэрства. Яны выконвалі рускія рамансы і арты з італьянскіх опер, народныя песні і ўрыткі з балета Асаф'ева, Гертэля і іншых.

Добрае ўражанне зрабіла спявачка Ніне Муле. Яе прыемнае і прыгожае сапраўна чыста і выразна гучыць як у сярэднім, так і ў верхнім рэгістрах. Са шырым пацучіем яна праспявала албанскую народную песню «Любля набэ», арыко «Лаўрэты з оперы «Джані Скіт» Пуччы і песню Дунаўскага «Дарожная».

У спяванні Джані Атанаса вабяць музычнасць, чыстата інтанацыі і артыстызм. Удала выканаў спявак раманса Рахманіна «Сон» і сярэду кампазітара Тосці. Удмуліва і глыбока быў выкананы маналог Отэло з оперы Вердзі.

Аўні Муле (барытон) вядомы па канцэртах хору Албанскай народнай арміі, дзе ён выступаў саістам. Яго прыгожы голас гучыць свабодна і роўна ва ўсіх рэгістрах. З сапраўдай віртуознасцю праспяваў артыст арыко Фігаро з оперы «Вяселле Фігаро» Мадэста. Унутраным шпалом вельмі адраманса Чайкоўскага «Мы сядзелі з табой». Прыгожа прагучала лірычная, поўная шырага пацучія албанская народная песня «Бывай, мая ружа».

З поспехам выступілі і таніоры. Высокую тэхніку паказалі Зойна Халджо і Аргон Алія на ўрытку з балета «Марына перасяпрога» Гертэля.

Майстэрскім было выкананне сцэны з 3-га акта балета Асаф'ева «Бахчысарайскі фантаз». Артысты Ганімет Вэндэрша (Марына), Мілошэ Бебевіч (Зэрэма) і Джамілі Сіміджы (Гіры) вобразна і ярка далесці да гледзючых выразаю, поўную драматызма сцэну Мары, Зэрэмы і Гіры.

Артысты Зойна Халджо і Петры Ворпаса з гумарам выканалі рускі жартоўны танец. Дакладна, тэмпераментна і дынамічна быў паказаны іспанскі танец «Бадэро» (Мілошэ Бебевіч і Джамілі Сіміджы).

У заключэнне цікавага і рознастайнага канцэрта выступілі Джані Атанас і Аўні Муле, якія разам праспявалі лірычную албанскую народную песню «Падаснежнік» і вясёлую песню Далучана «Бывай, сябры».

Мінчане вельмі цёпла і шыра прымалі гэтых артыстаў.

Б. СМОЛЫСКІ.

На здымку: выступленне албанскіх спевакоў (злева на права Джані Атанас і Аўні Муле. Фото І. Салавейчыка.

З ЗАМЕЖНОЙ ПОШТЫ

Пад небаў Сіцыліі

На поўдні Італіі мы сустракаемся са спеасаблівым «асвеценнем» цалінах зямель. Яны ніяк не падобна да таго, што адбываецца ў нашай краіне. Асвеценне цалінах зямель сучаснай буржуазнай Італіі піль не захочацца. Больш таго, яны не бяспечна. Аб усім гэтым расказаў таленавіты італьянскі пісьменнік Джэзэ Берто ў сваім рамане «Рабынінкі». Герой рамана — былы воі, які вярнуўся з фронту. Ён убачыў, што большасць сялян-беднякоў не мае зямлі. І гэта ў той час, калі ёсць вялікі ўдзел, якія пустаюць; некаторы з іх, праўда, належыць памешчыкам, ішчыя іногды не маюць гаспадарства. Сяляне спрабуюць выкарэставаць зямлю, але іх спэніаць сур'езная кара — паліцыя абшчынае іх «рабынінкі».

Абшчынае ў рамане — не выдумка мастака, а гісторыя, тыповая для ўсяго італьянскага поўдня і асабліва для зямель Сіцыліі.

Нягледзя на Палермо адбываецца вялікі працэс, які выклікаў шырокае водгукі ў друку і запітаны левых партый у парламенце. Група беззямельных сялян была аддадзена над суд «за асвеценне» цалінах зямель. Трэба адзначыць, што зямлі, захопленыя сялянамі ў наваколлі Парніко, нікому не належалі. Недапра адзяткі.

«Гэты вар'ят Платонаў»

На афішах горада Бардо з'явілася новая п'еса, ставіць яе Парыжскі народны нацыянальны тэатр. Назва яе — «Гэты вар'ят Платонаў».

П'еса, якая, паводле паведамленняў рады французскіх газет, карыстаецца ў гледзючых вялікім поспехам, належыць перу Чэхава.

Сапраўды, у Бардо ўпершыню ўбачыла святло рампы п'еса вядлага рускага пісьменніка і драматурга.

Яна надрукавана ў 12 томе пад назвай «П'еса без загалюўка». Упершыню яна была выддзена ў 1923 годзе, потым некалькі разоў перавыдавалася і ў некаторых выданнях напярваля называлася «Безбашкоўшчына» (гэта назва другой раней п'есы Чэхава, па ўсіх дзэуцынах раней знішчана аўтарам).

Першая французская пастаноўка п'есы Чэхава ажыццэўлена маладым таленавітым тэатрам (дарчы, яго гаспаля ў СССР мяркуюцца ў канцы гэтага года), які і прыдумав ёй назву «Гэты вар'ят Платонаў».

Праўда, п'еса некалькі перапрацавана і прыстававана для французскай сцэны французскім даследчыкам творчасці Чэхава — Полем Кененам.

У Парыжы гэта работа тэатра ішчэ не паказана. Там ішчэ парыхскія газеты «Монд», «Комба», «Лібэрасьён» праспявалі дзіцячыя артыкулы гэтыму спекастэлю. Яны адзначаюць майстэрскую пастаноўку Жана Вільяра і таленавітае выкананне ім ролі Платонава. Яны высока ацэньваюць ігру артыста Мары Казарэс у ролі Атэа Пятроўна. Але самае галоўнае гэта тое што газэты адзначаюць «чужакі настрой», які характарызуе спектакль.

Небяспечная музыка

«Руская музыка даволіць да сьлёз, яна расслабляе волю...»

Гэтае акрыжчэ належыць захадне-германскай рэакцыянай газэце «Балэн Цайтунг», якая вельмі незадаволена поспехамі аркестра Ленінградскай філармоніі ў Заходнім Берліне.

«Чого прыяжджаюць совешскія музыканти?» — пытае газэта. Як вы думаеце, чаго? Аказваецца, «каб прытупіць пільнасць захадняга свету». Адым словам, аркестр Ленінградскай філармоніі, які выканаў творы рускіх і нямецкіх класікаў, з'яўляецца небяспечным агітатарам.

«Нахай нас не бнтэжыць, — піша газэта, — што выконваецца класічны рэпертуар. Асаблівае выкананне гэтага рэпертуару рускімі музыкантамі можа прытупіць волю і шгу да дзэуцына, якія характэрны для германскага народа».

Што гэта за туманная «воля і цяга да дзэуцына», газэта не раскрывае, але, відавочна, тут маюцца на ўвазе дзэуцына нямецкіх фаніштыаў.

І адсюль не вывад: «Руская музыка небяспечна!» Каб пабэтыць гэтай небяспечнасці, трэба забараніць канцэрты рускіх музыкантиаў, бо, слухаючы выдатную ігру, у слухача мімавольна ўзнікае ўяўленне — «калі там створава такое мастацтва, значыць, не ўсё ў іх дэуцына». Бас, аказваецца, чаго баіцца газэта «Балэн Цайтунг».

І. БАРЫСАЎ.

Галоўны рэдактар Васіль ВІТКА.

Рэдакцыяная калегія: Заір АЗГУР, Дамітры АРЛОУ, Улазімір АЛОУНІКАУ, Аляксэя БАЧЫЛА (намеснік галоўнага рэдактара), Кастусь ГУБАРЭВІЧ, Ірына ЖЭДАНОВІЧ, Янка КАЗЕНА, Барыс ПЯРКОУСКІ, Рьгор ШІРАБА.

